

‘CO2-berging? Laat maar gebeuren.’

Pier Vellinga, *éminence grise* van de Nederlandse klimaatstudies, blijft verbazen. De notoire ijveraar voor een duurzame leefstijl en het beteugelen van het broeikaseffect is tegelijk voorstander van CO2-opslag - en vindt zelfs dat de overheid de industrie hierbij tegemoet moet komen. ‘Geef partijen de kans deel te worden van het winnende plan.’

“Mijn opvatting over CO2-opslag is wel controversieel, geloof ik. Toch is het simpel: voorlopig is er nog niet voldoende duurzame energie beschikbaar en om die reden heb ik wel sympathie voor het idee van CO2-berging. Het zou een goede tussenoplossing kunnen zijn. Waarom zou je die optie op ideologische of principiële gronden willen afsnijden? Ik vind: voer de discussie gewoon.”

In feite zijn drie vormen van energie op dit moment met elkaar in competitie: nucleaire energie, duurzame energie en fossiele brandstof. Vellinga: “Laat die drie de concurrentie maar met elkaar aangaan, laat die wedstrijd maar gebeuren. Maar maak wel eerlijke, transparante vergelijkingen, waarbij de partijen die aan fossiele brandstof verdienen medeverantwoordelijk worden gemaakt voor de CO2 die bij verbranding vrijkomt. Bijvoorbeeld door hen voor CO2-berging te laten betalen.” Ondanks enkele technische risico’s ziet Vellinga geen grote principiële bezwaren tegen het opslaan van die vrijgekomen CO2 in oude olie- en gasvelden: ‘de C van CO2 komt immers van die velden’. Opslag van CO2 zou Nederland volgens Vellinga zo’n honderd miljoen per jaar kosten. CO2-berging maakt fossiele brandstof dus duurder. Vellinga: “Ik denk dat duurzame energie al met al niet zo slecht uit de vergelijking zal komen.”

Vellinga heeft nog een andere reden om CO2-opslag serieus te overwegen. “Zodra je het hebt over fossiele brandstoffen, raak je aan enorme belangen. Denk aan de grote olie- en gasindustrieën, maar ook aan de driehonderdduizend Poolse mijnwerkers die tot op de dag van vandaag kolen delven. Je moet de toekomst van die industrieën, en de mensen die daar werken, nooit zonder meer afsnijden. Je kunt beter meedenken, hen een uitweg bieden. Ik stel mezelf altijd de vraag: waarom zijn de dingen zoals ze zijn? Meestal is er een goede reden voor bestaande arrangementen. Dat is ook waarom je voorzichtig moet zijn met veranderingen. Hoe worden die Poolse mijnwerkers onderdeel van het winnende plan? Dat moet je je afvragen. CO2-berging is misschien niet de fraaiste oplossing in de best denkbare wereld, maar biedt hen wel een alternatief. Adempauze.”

Knelpunten ziet Vellinga ook. Wie draagt bijvoorbeeld verantwoordelijkheid voor de ondergronds opgeslagen CO2? Vellinga: “Bedrijven kunnen verantwoordelijk worden gemaakt voor een veilig vervoer en een veilige opslag. Maar als zo’n put eenmaal vol en afgedekt is, denk ik persoonlijk dat de overheid de verantwoordelijkheid moet overnemen. Het is voor bedrijven niet te doen om zich daar in principe eeuwig verantwoordelijk voor te verklaren.” Een ander probleem: op dit moment is er nog geen infrastructuur om de afgevangen CO2 naar de putten te leiden. Vellinga: “Geen enkel energiebedrijf wil het aanleggen van die infrastructuur op zich nemen; zelfs Shell durft die initiële investering niet aan. Dus als start gaat een beroep op de industrie hier niet werken. Misschien moet de overheid dan maar voorzien in transportbuizen die afgevangen CO2 naar lege aardgasvelden leiden. Dat vergt een investering van ongeveer 1 miljard euro.”

Zo gek zou het niet zijn als de overheid die investering deed, vindt Vellinga. “De problemen rond energie en opwarming zijn collectieve problemen. Individuele huishoudens worden ook niet zelf verantwoordelijk gehouden voor hun afval. Weliswaar zijn veel afvalverwerkingsinstallaties nu privé,

maar die begonnen ooit als openbare nutsfunctie. Vandaar mijn voorstel: de overheid regelt de infrastructuur, en Shell cum suis betalen voor het transport van het CO₂. Nogmaals: het is misschien niet ideaal allemaal, maar als dit de weg is om het broeikaseffect aan te pakken, laat het dan maar gebeuren.”

Dit pragmatische idealisme heeft Vellinga wellicht opgedaan tijdens zijn tijd bij het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), het succesvolle wetenschappelijke orgaan voor klimaatverandering van de VN dat in 2007 samen met Al Gore de Nobelprijs kreeg. Vellinga dacht mee over de oprichting van het IPCC vanuit het United Nations Environment Programme (UNEP), waar hij toen werkte. “Wij realiseerden ons dat wij als UNEP wel een mooi rapport konden schrijven, maar dat zo’n rapport zijn eigen oppositie zou creëren omdat het van meet af aan teveel een milieustempel zou dragen. Een Canadese collega die nauwe banden had met the World Meteorological Organization stelde toen voor om de krachten met hen te bundelen. Het WMO is een club van meteorologen die klimaat heel interessant vinden maar het van oudsher veel minder als een maatschappelijk vraagstuk zien. Wij besloten er gelijk een *intergovernmental panel* van te maken. Wij leverden wetenschappers, maar er zaten ook regeringsvertegenwoordigers in de congreszaal die hun eigen wetenschappers naar voren schoven. Ook bedrijven mochten hun experts sturen. Met name Amerikaanse bedrijven maakten daar ook gebruik van: zij stuurden lobbyisten die voornamelijk vragen stelden -- ook dat is al belangrijk. Regeringen voelden zich door die constructie min of meer *in control*. En hoewel de wetenschappers dus uit verschillende hoeken kwamen, spraken ze onderling wetenschappelijke taal, waardoor de aanvankelijke verschillen snel vervaagden. Dat creëerde een bepaalde dynamiek - en het creëerde vooral vertrouwen.”

Het was een mooi proces om de IPCC-wetenschappers op één lijn te krijgen, vindt Vellinga. “Die wetenschappers verstaan elkaar inmiddels. Zij hebben een soort consensus bereikt over de aard en ernst van de klimaatveranderingen.” Toch is het probleem daarmee nog niet opgelost, want burgers en bedrijven accepteren het probleem niet in zijn volle omvang. Vellinga: “Wetenschappers redeneren veelal: als wij het onderling eens zijn, dan *is* het gewoon zo. Ik vind dat een misvatting van wetenschappers. Iets is pas een politiek feit als een substantieel deel van de samenleving ook die mening is toegedaan. Wetenschappers vergeten dat er nog een verhaal komt na het vaststellen van de wetenschappelijke feiten.”

Zelf werkt Vellinga veel samen met politici. “Politici vinden het leuk om met wetenschappers samen te werken. Ze willen graag op de foto met een wereldvraagstuk – en dat vertegenwoordig je dan. Als wetenschapper kun je dat uitbuiten. Je kunt je laten inspireren door hoe het er in de politiek aan toe gaat. En puur zakelijk bezien is het ook goed. Het helpt jou om kwesties op de agenda te krijgen.”

Als voorzitter van de Raad van Bestuur voor *Kennis voor Klimaat* (zie kader) legt Vellinga inmiddels flink wat politiek gewicht in de schaal. Hij kan Den Haag nu zelfs enigszins negeren. “Kennis voor beleid is traditiegetrouw centraal georganiseerd, in Den Haag dus, maar het thema duurzaamheid ligt daar lastig omdat gevestigde lobbygroepen er de toon zetten. De interessante initiatieven komen momenteel uit gemeentes en lokale bedrijven, die willen wat proberen, dáár zit de actie. Op regionaal niveau is het gemakkelijker om aan brancheorganisaties te ontkomen en je te verbinden met de koplopers. Vanuit *Kennis voor Klimaat* willen wij die koplopers gaan helpen: clubs die helder kunnen communiceren dat milieu een maatschappelijk doel is dat je breder aan moet pakken dan via

de Haagse circuits. We gaan dus niet langer proberen om de achterkant van de troepen in beweging te krijgen.”

Vellinga ziet de problematiek rond duurzaamheid naar eigen zeggen inmiddels zo helder dat het voor hem ‘haast onvermijdelijk’ is om een standpunt in te nemen. “Ik werk steeds meer normatief. Daar krijg je meer kleur van, je wordt minder bleek, je kunt scherper zijn. Tegelijkertijd is het een *catch*: je loopt het gevaar om in de perceptie van mensen je wetenschappelijke wortels te verliezen. Nu, dat zij dan maar zo. Ik hoef als wetenschapper niet nog twintig jaar te bestaan.”

Pier Vellinga

Prof. dr. ir. Pier Vellinga is voorzitter van de Raad van Bestuur van *Kennis voor Klimaat*, een nationaal onderzoeksprogramma dat kennis en diensten levert die Nederland klimaatbestendig moeten maken. *Kennis voor Klimaat* is in 2007 opgericht en heeft 50 miljoen euro te verdelen. In het onderzoeksprogramma werken vijf Nederlandse kennisinstituten samen: de Vrije Universiteit, de Universiteit Utrecht, Wageningen Universiteit en Researchcentrum, het KNMI en TNO/Deltares. Data geleverd door *Kennis voor Klimaat* vormden de wetenschappelijke basis voor het rapport van de Deltacommissie, ofwel de ‘commissie Veerman’, dat begin september verscheen.

Vellinga is daarnaast programmadirecteur Klimaatverandering in Wageningen en hoogleraar Hydrologie en geomilieuwetenschappen aan de Vrije Universiteit. Eerder werkte Vellinga bij het ministerie van VROM en bij het United Nations Environment Programme (UNEP). Tijdens zijn tijd bij UNEP ontpopte hij zich tot medeoprichter van het Intergovernmental Panel on Climate Change, het wetenschappelijk orgaan voor klimaatverandering van de VN. Het IPCC is in 1988 opgericht en ontving in 2007 de Nobelprijs voor de Vrede (samen met Al Gore) voor ‘het vergroten en verspreiden van de kennis over de door de mens veroorzaakte klimaatverandering en voor het bevorderen van maatregelen om deze tegen te gaan’.

© Marjan Slob, 2008. Geschreven voor de bijeenkomst van European Parliamentarian Technology Assessors.